

Анотація

Фарман Дж. Рамазан “ЖАНРОВІ ТА СТИЛЬОВІ ДОМІНАНТИ ДЕТЕКТИВНОЇ ПРОЗИ АГАТИ КРІСТІ”

В дисертаційному дослідженні зосереджуємо нашу увагу на представленні найпомітніших літературних піджанрів та течій в межах літературного жанру детективу та характеристиці ідіостилю обраного автора в царині сучасного літературознавства та стилістики.

У контексті нашого дослідження більшість літературних творів Агати Крісті можна об'єднати під загальним терміном «детективна проза», який ми розуміємо як один із піджанрів кримінальної прози, оповідання, яке зазвичай трактується з точки зору детективу (професійний, аматорський чи пенсіонерський) про певний злочин, в основі якого лежить сюжет.

Агата Крісті відома як детективна письменниця, яка зробила революцію в детективній літературі, увічнивши класичний детектив. Лейтмотивом її творчості є верховенство права, торжество розуму, захист прав і свобод усіх членів суспільства.

Актуальність дослідження полягає в необхідності вивчення деяких неоднозначних аспектів фундаментальних положень щодо детективу загалом і його генези зокрема для опису модернізованих трансформаційних схем детективного сюжету в детективній прозі Агати Крісті, які можна висвітлити через особливості її ідіостилю на різних мовних рівнях.

Мета дослідження — дослідити детективну прозу Агати Крісті в контексті її жанрової та ідіостильової природи у контексті британського літературного дискурсу.

Матеріалом дослідження послуговувала детективна проза Агати Крісті, яка складає більше ніж 35 детективних творів або 7500 сторінок. Хронологічні рамки дослідження охоплюють період з 1890-х рр. до 2022 р. Особливу увагу приділено жанровому розвитку детективу в історичному аспекті. Варто підкреслити, що період між Першою та Другою світовими

війнами (1920-1930-ті роки) прийнято називати золотою добою детективної прози. Золота доба – це переважно британське, а не американське явище. Традиційно вона починається з публікації «Таємничого роману в Стайлзі» (1920) Агати Крісті, першого детективного роману, написаного майбутньою «Королевою злочину». Більшість детективних романів тих років є головоломками-підказками, також відомими як whodunits або whodunnits.

У дослідженні також розглядаються різні жанрові підвиди детективів Агати Крісті, такі як поліцейські розслідування (police-department procedurals), круті (hardboiled), замкнені таємниці (locked room mysteries), жіночі таємниці (cosy mysteries).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дослідження теми дисертації базується на комплексному історичному, жанровому, стилістичному та методологічному аналізі, що підтверджено практичним застосуванням у сучасному літературознавчому дослідженні. Вперше в літературознавстві розглядається генеза драматургічного жанру детективної п'єси. Новизна полягає також у теоретичних засадах розробленого дослідження розмежування класичного детективу та інших жанрів кримінальної літератури. Системний аналіз літературної творчості Агати Крісті дають змогу визначити жанрові ознаки детективної прози Агати Крісті. Доведено, що модернізований тип детективу Агати Крісті можна виділити як її індивідуальне специфічне розуміння злочину, злочинця та детектива, яке порушило традиційний канон, задекларований Р. Ноксом. Різні піджанри детективної прози Агати Крісті опрацьовано в контексті сучасної кримінальної літератури та проаналізовано через їхні сюжетні компоненти (головний герой, антагоніст, типи персонажів-детективів, місце дії, кримінальна подія та формальні механізми оповіді). У цьому дослідженні вперше виділено та проаналізовано особливі стилістичні маркери ідіостильової моделі Агати Крісті.

У ході нашого дослідження встановлено, що класичний детектив, зазвичай, описується за допомогою таких характерних ознак, як: 1)

сприйняття таємниці злочину як головоломки, загадки тощо; 2) чужий містицизму, де розкриття таємниці є раціональним.

У своїх літературних творах Агати Крісті вдалося зберегти правила і норми класичного детективу, проявивши свою індивідуальність. Модернізований детектив Агати Крісті можна виділити за такими критеріями: 1) дивний гротескний злочин; 2) гротескний детектив; 3) творчий підхід як до злочину, так і до його розслідування; 4) лудичні відносини між злочинцем і детективом; 5) замкнутий простір; 6) деталі, зображені з реального життя.

Варто зазначити, що найважливішим новаторством усієї творчості Агати Крісті є те, що детектив, який розслідує злочини, є чудовим психологом: він вивчає поведінку людей, їх психологію, робить певні висновки, на основі яких розгадує таємницю злочин.

В ході дослідження було доведено, що творчість Агати Крісті перебувала під сильним впливом її періоду, а також традицій детективного жанру. Як наслідок, вона використовувала певні прийоми, щоб створити напруженість і таємницю, включно з порушенням літературних канонів написання детективного твору.

Вміле поєднання простору й часу особливо ефективно створює напруженість і таємницю у детективних творах Агати Крісті. Розміщуючи історію в обмеженому просторі, а потім поступово розкриваючи важливу інформацію, Крісті вдається створити багатоплановий сюжет із нюансами, який залучає читача. Використання кількох підозрюваних, кожен зі своєю передісторією та мотивацією, додає ще один рівень складності сюжету.

Завдяки складному інтерпретаційному аналізу ця дисертація має пролити світло на жанрові доміанти піджанру затишного детективу Агати Крісті. Доведено, що такі літературні твори мають особливі елементи будови сюжету (затишна обстановка, психологічний підхід до розслідування злочину), персонажі-детективи, метод оповіді та ненадійний оповідач, незвичні взаємовідносини між героями. При інтерпретації сюжетних

особливостей затишного детективу Агати Крісті важливо те, що головний герой дізнається таємницю та виникає маса несподіваних поворотів. Такі жанрові конвенції та наративні механізми руйнують очікування читача та іноді генерують хибний напрямок через оманливі підказки, втручання, риторичні маніпуляції.

Розроблена типологія персонажів-детективів Агати Крісті в модернізованому детективі (авантюрне розслідування, розслідування жертви та колективне розслідування) дозволяє зробити наступні висновки: головний герой класичного детективу — професійний детектив, а в модернізованому — детектив, грайливий, гротескний, із зовнішністю, близькою до маски; без віку; без детальної біографії; частіше чоловік; аскетичний тип або, у всякому разі, без особистого життя; незалежно від повсякденного життя; розслідування з любові до гри. Він розслідує винятковий і дивний, гротескний злочин; йому протистоїть винятковий злочинець. Злочинець ніколи не є маніяком, але може прикидатися ним або сприйматися іншими персонажами як божевільний.

У цьому дослідженні під ідіостилем у широкому розумінні ми розуміємо систему суб'єктивної об'єктивації та реалізації ключового повідомлення автора, що розкриває конкретні теми та ідеї його літературних творів. У вузькому розумінні ідіостиль — це ряд типових текстових ідіостильових маркерів (ТІМ) Агати Крісті ідіостильової моделі, які можна простежити на різних мовних рівнях (фонологічному, графічному, морфологічному, лексичному, синтаксичному, текстовому, екстралінгвістичному), які допомагають авторці здійснювати свою творчу мовну діяльність у художньому тексті. Текстові ідіостилеві маркери розглядаються як одиниці різного мовного статусу, які виявляють властивості стійкості, частотності, стійкої зв'язності, виконують особливу текстову функцію, мають семантичний потенціал певного автора і, взаємодіючи між собою, створюють його специфічний ідіостильовий зразок.

На нашу думку, ідіостиль веде до адекватного розуміння найглибших змістів літературних творів Агати Крісті, авторських задумів, а також сприяє збагаченню читача через втілений у них унікальний авторський досвід. У запропонованій схемі аналізу ТІМ ідіостильової моделі Агати Крісті можна також виділити мовний, стилістичний, екстралінгвістичний та інтерпретаційний рівні.

Ключові слова: Агата Крісті, герої, детективна історія, жанр, ідіостиль, мовні рівні, нарація, наратор, стиль, стилістичний, текстуальні маркери

Abstract

Farman J.Ramazan “GENRE AND STYLISTIC DOMINANTS OF AGATHA CHRISTIE’S DETECTIVE FICTION”

In the thesis, we focus our attention on the presentation of the most notable literary subgenres and currents within the literary genre of the detective and the characteristics of the idiosyncrasy of the selected author in the field of modern stylistics.

In the context of our research, most of Agatha Christie's literary works can be united under the general term "detective prose", which we understand as one of the subgenres of crime fiction, a story that is usually interpreted from the point of view of a detective (professional, amateur or retired) about a certain crime, which is based on the plot.

Agatha Christie is known as a detective writer who revolutionized detective literature by immortalizing the classic detective story. The leitmotif of her work is the supremacy of law, the triumph of reason, protection of the rights and freedoms of all members of society.

The relevance of the study lies in the need to study some ambiguous aspects of the fundamental provisions regarding the detective in general and its genesis in particular to describe the modernized transformational schemes of the detective plot in the detective prose of Agatha Christie, which can be highlighted through the peculiarities of her idiosyncrasy at different linguistic levels.

The purpose of the study is to examine Agatha Christie's detective prose in the context of its genre and idiosyncrasy in the context of British literary discourse.

Agatha Christie's detective fiction, which consists of more than 35 detective works or 7,500 pages, served as the research material. The chronological framework of the study covers the period from the 1890s to 2022. Special attention is paid to the development of the detective genre in the historical aspect. It is worth emphasizing that the period between the First and Second World Wars (1920-1930s) is called the golden age of detective prose. The Golden Age is

primarily a British, not an American, phenomenon. Traditionally, it begins with the publication of Agatha Christie's "A Novel of Stiles" (1920), the first detective novel written by the future "Queen of Crime." Most detective novels of those years are clue puzzles, also known as whodunits or whodunnits.

The study also examines various genre subtypes of Agatha Christie's detectives, such as police-department procedurals, hardboiled, locked room mysteries, and cosy mysteries.

The scientific novelty of the obtained results lies in the fact that the research of the dissertation topic is based on a comprehensive historical, genre, stylistic and methodological analysis, which is confirmed by practical application in modern literary research. For the first time in literary studies, the genesis of the dramatic genre of the detective play is considered. The novelty also lies in the theoretical foundations of the developed study of the distinction between the classic detective story and other genres of criminal literature. A systematic analysis of Agatha Christie's literary work makes it possible to determine the genre characteristics of Agatha Christie's detective prose. It is proved that the modernized type of Agatha Christie's detective can be distinguished as her individual specific understanding of the crime, the criminal and the detective, which broke the traditional canon declared by R. Knox. Different subgenres of Agatha Christie's detective prose are studied in the context of modern crime fiction and analyzed through their plot components (protagonist, antagonist, types of detective characters, setting, crime event, and formal narrative mechanisms). In this study, for the first time, specific stylistic markers of Agatha Christie's idiosyncratic model have been identified and analyzed.

In the course of our research, it was established that the classic detective is usually described using such characteristic features as 1) perception of the mystery of the crime as puzzles, riddles, etc.; 2) foreign to mysticism, where the disclosure of the secret is rational.

In her literary works, Agatha Christie managed to preserve the rules and norms of the classic detective, showing her individuality. Agatha Christie's

modernized detective can be distinguished by the following criteria: 1) a strange grotesque crime; 2) grotesque detective; 3) a creative approach both to the crime and to its investigation; 4) ludic relations between the criminal and the detective; 5) closed space; 6) details depicted from real life.

It is worth noting that the most important innovation of Agatha Christie's entire work is that the detective who investigates crimes is an excellent psychologist: he studies people's behaviour, and their psychology, and makes certain conclusions based on which he solves the mystery crime.

During the research, it was proved that Agatha Christie's work was strongly influenced by her period, as well as the traditions of the detective genre. As a result, she used certain techniques to create tension and mystery, including breaking the literary canons of writing a detective story.

During the research, it was proved that Agatha Christie's work was strongly influenced by her period, as well as the traditions of the detective genre. As a result, she used certain techniques to create tension and mystery, including breaking the literary canons of writing a detective story.

The skilful combination of space and time is especially effective in creating tension and mystery in Agatha Christie's detective works. By placing the story in a limited space and then gradually revealing important information, Christie manages to create a multi-layered and nuanced plot that draws the reader in. Using multiple suspects, each with their backstory and motivations, adds another layer of complexity to the plot.

Through a complex interpretive analysis, this dissertation aims to shed light on the genre dominants of Agatha Christie's cosy detective subgenre. It has been proven that such literary works have special elements of the plot structure (a cosy atmosphere, a psychological approach to the investigation of a crime), detective characters, a narrative method an unreliable narrator, and unusual relationships between characters. When interpreting the plot features of Agatha Christie's cosy detective story, it is important that the main character learns a secret and there are a lot of unexpected twists and turns. Such genre conventions and narrative

mechanisms destroy the reader's expectations and sometimes generate a false direction through misleading hints, interventions, and rhetorical manipulations.

The developed typology of Agatha Christie's detective characters in the modernized detective story (adventurous investigation, victim investigation, and collective investigation) allows us to draw the following conclusions: the main character of the classic detective story is a professional detective, and in the modernized one, the detective is playful, grotesque, with an appearance close to a mask; without age; without a detailed biography; more often a man; an ascetic type or, in any case, without a personal life; regardless of everyday life; investigation for the love of the game. He investigates an exceptional and strange, grotesque crime; he is confronted by an exceptional criminal. The criminal is never a maniac but may pretend to be or be perceived by other characters as insane.

In this study, under idiostyle in a broad sense, we understand the system of subjective objectification and implementation of the key message of the author, which reveals the specific themes and ideas of his literary works. In the narrow sense, idiostyle is some typical text idiostyle markers (TIM) of Agatha Christie's idiostyle model, which can be traced at different linguistic levels (phonological, graphic, morphological, lexical, syntactic, textual, extralinguistic), which help the author to carry out her creative linguistic activity in an artistic text. Textual idiostyle markers are considered as units of different linguistic status, which exhibit the properties of stability, frequency, stable connectivity, perform a special textual function, have the semantic potential of a certain author and, interacting with each other, create his specific idiostyle sample.

In our opinion, idiostyle leads to an adequate understanding of the deepest contents of Agatha Christie's literary works, and the author's ideas, and also contributes to the enrichment of the reader through the unique author's experience embodied in them. In the proposed scheme of TIM analysis of Agatha Christie's idiosyncratic model, linguistic, stylistic, extralinguistic and interpretive levels can also be distinguished.

Keywords: Agatha Christie, characters, detective story, genre, idiosyncrasy, language levels, narration, narrator, style, stylistic, text markers

